

Sociala kontrakt och andra bostadssociala insatser

Dokumenttyp:	Riktlinje
Beslutad av:	Socialnämnden (2020-02-25 § 74)
Gäller för:	Socialförvaltningen
Giltig fr.o.m.:	2020-02-25
Dokumentansvarig:	Socialchef
Senast reviderad:	2020-02-25
Senast granskad:	2020-02-25

Inledning

Kommunstyrelsen har det yttersta ansvaret för bostadsförsörjningen i Vetlanda kommun. Enligt 3 kap. 2 § socialtjänstlagen ska socialnämnden medverka i samhällsplaneringen och främja den enskildes rätt till bostad. Grundtanken är att bostadsanskaffning är den enskildes ansvar. Av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL) framgår att den som själv inte kan tillgodose sina behov, eller få dem tillgodosedda på annat sätt, har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning och livsföring i övrigt så att en skälig levnadsnivå uppnås.

Enligt Boverket erbjuder 9 av 10 kommuner någon form av sociala bostäder. Termen "sekundär bostadsmarknad" har kommit att användas för att beskriva bland annat den marknad där kommunernas socialtjänst som förstahandshyresgäst hyr ut lägenheter i andra hand till hushåll som av olika anledningar inte har lyckats få en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden. Enligt uppgift från Sveriges kommuner och regioner har antalet sociala kontrakt ökat med 250% mellan 2008 och 2018. Kontrakten är förenade med särskilda villkor och regler som innebär ett visst mått av ofrihet för hyresgästen.

Socialnämnden har inte ansvar att tillgodose behov av bostad som beror på allmän bostadsbrist men kan i vissa fall bevilja bostadssociala insatser som ett bistånd till personer som av olika skäl står utanför den reguljära bostadsmarknaden.

I rättspraxis har rätt till bistånd till bostad för att nå upp till en skälig levnadsnivå ansetts föreligga när den enskilde är helt bostadslös och dessutom har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad.

Nämnden måste i varje enskilt fall bedöma om personen/familjen har sådana speciella svårigheter att på egen hand skaffa en bostad som kan medföra att nämnden är skyldig att tillgodose behovet av bostad.

Syfte

Syftet med riktlinjen är att ge förvaltningen stöd och vägledning i arbetet för att uppnå rättssäkerhet och likabehandling när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som erbjuds från socialtjänsten inom området för sociala kontrakt och jourlägenheter. Individuella bedömningar ska göras inom varje enskilt fall.

Riktlinjen kompletteras med processer och rutiner för handläggning och utförande av insatser gällande sociala kontrakt.

Hemlöshet

Fyra former av hemlöshet

Socialstyrelsens definition av hemlöshet kategoriseras genom fyra olika situationer som personer kan befinna sig i under en kortare eller längre tid. Situationerna omfattar allt från akut brist på tak över huvudet till mer långsiktiga boendeformer inom den sekundära bostadsmarknaden. Vid nationella kartläggningar av hemlöshet används nedanstående kategorier.

- **Akut hemlöshet**
Person som är hänvisad till akutboende, härbärke, jourboende eller som sover i offentliga lokaler, utomhus eller i trappuppgångar.
- **Institutionsvistelse och stödboende**
Person som är intagen eller inskriven på kriminalvårdsanstalt, HVB, familjehem eller SiS-institution eller bor på ett stödboende inom socialtjänst/hälso- och sjukvård. Personen ska flytta/skrivas ut men har inte någon bostad ordnad inför utskrivningen eller utflyttningen.
- **Långsiktiga boendelösningar**
Person som bor i en av kommunen (socialtjänsten) ordnad boendelösning såsom socialt kontrakt eller motsvarande. Det handlar om boendelösning med någon form av kontrakt där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler.
- **Eget ordnad kortsiktigt boende**
Person som bor tillfälligt och utan kontrakt hos vänner, bekanta, familj, släktingar eller har ett tillfälligt inneboende- eller andrahandskontrakt hos en privatperson.

Vräkningsförebyggande arbete

Socialnämndens inriktning är att motverka hemlöshet och därför ska ett arbete för att undvika vräkningar bedrivas. Personer som hotas av vräkning ska erbjudas stöd för att undvika vräkningen. Det kan handla om att i samverkan med den enskilde ge hjälp att göra överenskommelser med hyresvärderna om avbetalningsplaner eller åtgärder för skötsel av bostaden eller annan personlig rådgivning.

Vid underrättelse om vräkning av hyresgäst med minderåriga barn aktualiseras ärendet på mottagningsenheten.

Barnperspektiv

Socialnämnden ska i samtliga beslut och åtgärder som direkt eller i förlängning berör barn ha ett barnperspektiv som sätter det enskilda barnet i centrum. Allt arbete vid socialnämnden ska bedrivas i enlighet med FN:s konvention om barns rättigheter. Arbetet ska även följa bestämmelserna i 1 Kap 2 § SoL om att särskilt beakta barnets bästa, som utgår från artikel 3 i barnkonventionen, samt 11 kap 10 § SoL om barnets rätt att komma till tals. Det innebär att värdera vilka följder olika beslut får för barnet, utan att för den sakens skull ta över föräldrarnas ansvar. Det bör särskilt beaktas om det finns speciella behov hos barnen (exempelvis sjukdom eller funktionsnedsättning) och i så fall hur detta påverkar boendesituationen och vardagen. Vilka överväganden som gjorts, och hur dessa påverkar beslutet ska alltid dokumenteras.

Socialt kontrakt

Bedömningsstöd vid ansökan om boende

I första hand har den enskilde ett eget ansvar att planera sitt boende och måste göra allt för att lösa sin boendesituation. Emellertid kan det finnas situationer, där socialnämnden bör bistå den enskilde, om personen har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad.

Den enskilde har rätt att göra en ansökan om bistånd enligt 4 kap.1 § SoL till socialnämnden. Det finns inga begränsningar i vad en ansökan om bistånd kan handla om. En individ som upplever att den inte lyckas skaffa en bostad kan således hos socialnämnden ansöka om bistånd att få en bostad. En utredning enligt SoL 11:1 genomförs och resulterar i ett beslut.

Bistånd till den enskilde beviljas om den enskilde uppfyller kriterierna för socialt kontrakt och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, tex av annan huvudman eller av den enskilde själv.

Om det står klart att en annan kommun än vistelsekommunen är personens bosättningskommun så är vistelsekommunen endast skyldig att vidta akuta åtgärder för att avhjälpa en nödsituation.

Skälig levnadsnivå

Av 4 Kap 1 § socialtjänstlagen framgår att den enskilde genom biståndet ska tillförsäkras skälig levnadsnivå och att stödet ska utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Bedömningen av hur boende skall vara beskaffat och var det bör vara beläget, görs i det enskilda fallet med hänsyn tagen till de förhållanden under vilka den hjälpsökande lever och resurser som finns i kommunen.

Kriterier för att få beviljas sociala kontrakt

Kriterier för att efter ansökan beviljas bistånd i form av ett socialt kontrakt eller jourlägenhet

- Den enskilde (eller familjen) är helt bostadslös eller riskerar en akut bostadslöshet
- Den enskilde har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad och tillhör en särskilt utsatt grupp
- Situationen kan inte ordnas på egen hand trots att den enskilde har försökt
- Den enskilde bedöms klara ett eget boende, eventuellt med hjälp och stöd
- Den enskilde står i kö för att erhålla eget kontrakt och söker bostad aktivt

Helt bostadslös

Personen har inte tak över huvudet.

Speciella svårigheter och särskilt utsatta grupper

Den enskilde skall ha uttömt sina egna möjligheter att skaffa bostad. Att vara bostadslös enbart genom allmän brist på bostäder, skulder, bristande språkkunskaper eller bristande internetkunskaper innebär inte att man har speciella svårigheter. Det är kombinationen av olika svårigheter och den individuella prövningen som ligger till grund för om man bedöms ha speciella svårigheter eller inte.

Vad som definieras som speciella svårigheter framkommer bl a i RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 2004 ref. 130. I SoL § 5 anges grupper för vilka socialnämnden har ett särskilt ansvar för.

Personer med missbruk

Missbruk i sig utgör ingen rätt till bistånd i form av boende. Finns inga speciella svårigheter hos den enskilde, såsom att söka bostad på egen hand, har man inte rätt till bistånd. Ett beslut om socialt kontrakt är en del av helhetssynen i rehabiliteringen där boendet kan vara ett stöd för personen att kunna hantera sin situation och sitt missbruk.

Personer som på grund av ekonomiska svårigheter/skulder inte accepteras av hyresvärd.

Avser personer som har skulder som på grund av omfattning och innehåll inte är möjliga att åtgärda inom överskådlig tid. Personen har uttömt alla egna möjligheter, sökt olika lösningar under en längre tid (oftast flera år). Enbart ekonomiska skulder är inte en grund för att beviljas bistånd till boende. En förutsättning är också att det finns en social problematik.

Barnfamiljer

Att vara förälder med hemmavarande barn utgör i sig ingen rätt till bistånd i form av boende. Förälders förmåga att söka bostad på egen hand måste utgöra en del i prövningen. Har föräldern inga speciella svårigheter att söka bostad på egen hand, har man inte rätt till bistånd i form av bostad. Speciella svårigheter kan exempelvis vara stora skulder kombinerat med social problematik. Har en familj speciella svårigheter kan rätten till bistånd innefatta allt från att få hjälp med att söka bostad till bistånd i form av socialt kontrakt.

Hemmaboende ungdomar som har mycket speciella skäl att flytta hemifrån

Enligt allmän praxis är det skäligt att den unge bor hemma fram till denne har egna ekonomiska möjligheter att flytta till egen bostad. För att ungdom under 21 år som studerar på gymnasiet ska beviljas ekonomiskt bistånd till att flytta hemifrån skall speciella skäl föreligga. I första hand skall man erbjuda stöd genom att arbeta med problematiken som föranleder ansökan.

Familjehemsplacerade barn över 18 år

Enligt praxis så har socialtjänsten ett ansvar för de unga som genom samhället långvarigt har placerats utanför vårdnadshavarens omsorg. Det innebär att man ska se välvilligt på att den unge skall kunna slutföra gymnasiestudier men även i vissa fall erbjuda lämpligt boende efter avslutade studier. Det är dock ingen generell regel att alla unga som lämnar familjehem automatiskt ska ha rätt till socialt kontrakt. Ansvaret för bostadsanskaffning omfattar inte heller ensamkommande unga som har varit placerade i familjehem enbart på grund av att de varit ensamkommande och underåriga (utan annan social problematik).

Boendebistånd efter kriminalvård

Personer som bedöms behöva stöd i att erhålla en bostad efter avtjänat straff för att minska risken för återfall i kriminalitet. Bostaden ska utgöra en del i en rehabiliteringsprocess. Om den sökande har rätt till bistånd, kan det vara rimligt att bevilja ett socialt boende med högre grad av tillsyn, för att kunna bedöma förmågan att bo och behovet av stödinsatser. Huvudregeln är att en person ska söka bistånd i den kommun personen var folkbokförd i då vården inom kriminalvården startade.

Våld i nära relation

Av 5 kap 11 § SoL framgår att socialnämnden:

- Ska verka för att den som utsatt för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.
- Särskilt ska beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

- Ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.
- Särskilt ska beaktas att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och hjälp som barnet behöver.

Vid misstanke om att en person i kontakt med socialtjänsten är utsatt för våld av en närstående ska personen erbjudas kontakt med handläggare som särskilt ansvarar för att utreda och följa upp insatser gällande våld i nära relation.

Exempel på insatser i syfte att stödja och hjälpa våldsutsatta personer och barn som bevittnat våld kan vara tex ekonomiskt bistånd, hjälp med tillfälligt boende, rådgivning och stödjande samtal, förmedling av kontakter med myndigheter och frivilligorganisationer, hjälp med att skaffa ny bostad, kontakter med polismyndigheter.

Om det framkommer uppgifter om våld mot en vuxen som har barn eller mot barn ska anmälan alltid göras samma dag till socialnämnden.

Nyanlända

Kommunledningsförvaltningen ansvarar för det kommunala flyktingmottagandet i Vetlanda och har ansvar att ordna boende för kvotflyktingar och de nyanlända som anvisas från anläggningsboenden.

För egenbosatta flyktingar (s k ebo), dvs de flyktingar som på eget initiativ kommit till kommunen, gäller samma villkor som för andra kommuninvånare vid anskaffande av bostad. De måste alltså tillhöra en av de särskilt utsatta grupperna samt att tidigare nämnda förutsättningar för att kunna beviljas ett socialt kontrakt måste vara uppfyllda. Nyanlända kan få stöd att söka bostad av Navet. Från 1 september 2020 ges den servicen via Kontaktcenter.

Socialnämnden ansvarar för boende för ensamkommande barn och unga som anvisas till kommunen. Initialt sker det främst genom placering i familjehem.

Ensamkommande barn vars föräldrar får uppehållstillstånd i Sverige pga. anknytning till barnet vill av naturliga skäl bosätta sig i samma kommun som barnet. Om föräldern har uppehållstillstånd och bosätter sig i Vetlanda är kommunen ytterst ansvarig enligt 2 kap 1 § SoL (vistelsebegreppet) för att se till att föräldern får det stöd och den hjälp hon eller han är i behov av. Är föräldern asylsökande erbjuds föräldrarna plats på ett av Migrationsverkets anläggningsboenden. Om inget talar mot en återförening, och barnet också är asylsökande, sker återföreningen antingen i anläggningsboendet eller i ett boende som föräldrarna själv ordnat. Ansvaret för barnet övergår då till Migrationsverket. Om barnet har uppehållstillstånd och föräldrarna är asylsökande omfattas de av olika lagstiftningar, SoL respektive LMA. Migrationsverkets anläggningsboenden är bara för asylsökande och barnet kan

inte bo där. Hur återföreningen ska ske blir en fråga att avgöra i det enskilda fallet.

Föräldrar till ensamkommande barn har ofta svårigheter att få bostad pga. rådande bostadsbrist men anses i sig inte vara en grupp med särskilda svårigheter. Ansvaret att ordna bostad åligger den enskilde föräldern. Kommunen som placerat barnet har enligt SoL möjlighet att fortsätta ge bistånd till barnet tills föräldern ordnat sin boendesituation. Barnet räknas juridiskt som ensamkommande barn tills barnets förälder faktiskt tar hand om barnet. (dom HFR 2262-15) Förälder till ensamkommande barn som vistas i Vetlanda och som har uppehållstillstånd vid ankomst till landet, kan få hjälp till bostad av kommunledningsförvaltningen.

Situationen kan inte ordnas på egen hand trots att den enskilde har försökt

Den enskilde ska kunna visa vad man gjort för att förebygga och lösa situationen på egen hand.

Den enskilde bedöms klara ett eget boende, eventuellt med hjälp och stöd

Det behöver klarläggas att självständigt boende genom ett socialt kontrakt är lämplig insats för den enskilde. I fall då behoven är större kan andra typer av insatser behövas.

Den enskilde står i kö för att erhålla eget kontrakt och söker bostad aktivt

Den enskilde ska stå i bostadskö hos olika hyresvärdar både i Vetlanda (centralorten och kringliggande orter) och i närliggande kommuner.

Akuta situationer och det yttersta ansvaret

Vid situationer som personen inte har kunnat råda över finns möjlighet att bevilja tak över huvudet under en mycket begränsad tid för att den enskilde ska ges skälig tid att på egen hand finna ett annat boende.

Är behovet av bostad akut bör följande beaktas:

Personen/familjen har inte tak över huvudet för dygnet och hävdar nöd. Situationen har oftast uppstått hastigt eller utan förvarning. Bedömningen huruvida om nöd föreligger görs med täta tidsintervall. Personen skall kunna redogöra för hur denne har försökt lösa sin situation.

Personer som man uppfattar vid den akuta situationen inte har speciella svårigheter kan beviljas skäligt rådrum i form av tillfälligt boende. Vilken sorts boende får avgöras individuellt. Skäligt rådrum utgör en mycket begränsad tid och får avgöras från situation till situation. Syftet är att den enskilde får möjlighet att lösa sin boendesituation på egen hand. Den enskilde ska i första hand söka och kontakta boendet och själva avtala om boende. Ekonomiskt bistånd beviljas för boendekostnaden.

Om den enskilde erhållit tillfälligt boende och under tiden ansöker om socialt kontrakt ska ansökan behandlas i enlighet med föreliggande riktlinje.

Bostadssociala insatser i Vetlanda

Socialförvaltningen i Vetlanda tillhandahåller följande typer av bostadssociala insatser som kan beviljas efter ett beslut om bistånd:

Tillfälligt boende

Ett kortsiktigt bistånd för att undanröja akut hemlöshet där inga andra lösningar finns. Biståndet kan verkställas genom tex rum på vandrarhem eller dylikt. Det är i första hand den enskilde som ansvarar för att hitta boendet. Ekonomiskt bistånd kan beviljas till kostnaden.

Jourlägenhet

Vid akut och/eller tillfällig hemlöshet kan boende erbjudas som bistånd i socialförvaltningens möblerade jourlägenhet under en begränsad tid.

Träningslägenhet

Boende för ungdomar under 21 år som också har en beviljad insats från familjesektionens öppenvård.

Socialt kontrakt

Ett beviljat bistånd i form av ett socialt kontrakt innebär ett andrahandskontrakt med socialnämnden i Vetlanda. Beslutet är tidsbegränsat och ska följas upp regelbundet. Uppföljningen ska innehålla svar på om den enskilde har uppfyllt de krav som har varit förenade med biståndet samt att den enskilde söker bostad aktivt, i hög omfattning och på olika sätt.